
Naturvärdesinventering vid Långåker, 2016

Marcus Arnesson, biolog på Ecocom AB – förarbete, fältinventering och rapportering

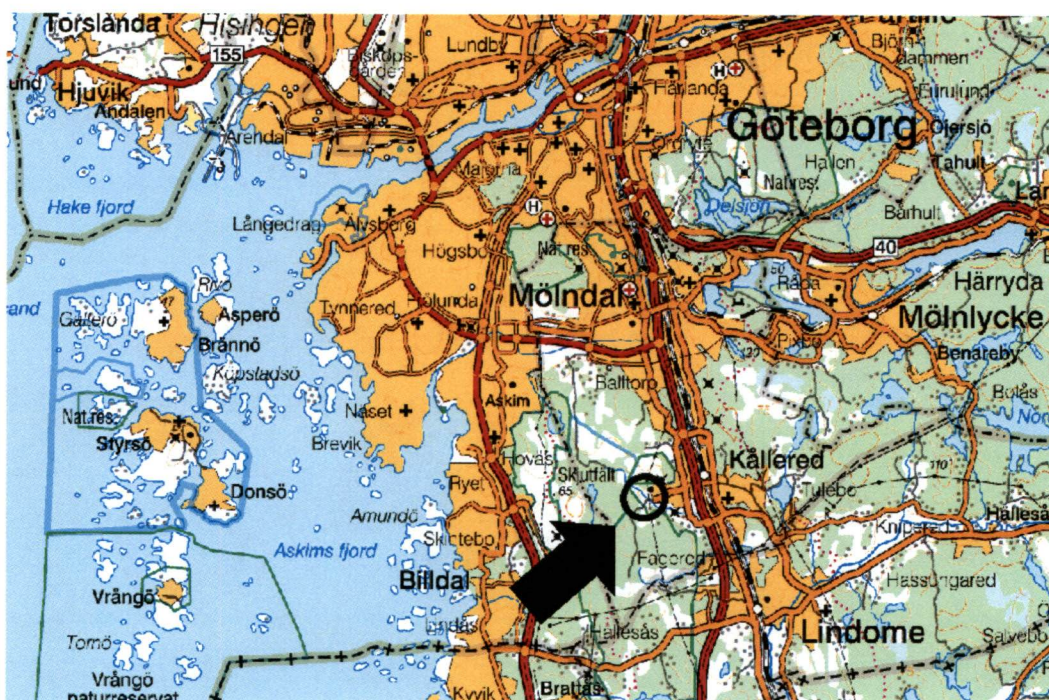
Omslagsbild: Nordvästra delen av det planerade bostadsområdet samt den öppna åkermarken åt väster

Foton i rapporten är tagna av Marcus Arnesson

Inledning

Föreliggande rapport är framtagen av Ecom AB på uppdrag av Mats Lindström. Genomförd naturvärdesinventering och bedömning syftar till att lokalisera och redovisa eventuella värdefulla naturmiljöer samt utreda inventeringsområdets (figur 1) ekologiska betydelse. Rapporten kommer att vara ett underlag i den fortsatta planeringsprocessen inför byggnation och utveckling av cirka 10 tomter inom aktuellt område i Mölndals stad.

Stadsbyggnadsförvaltningen i Mölndals stad har i en skrivelse (2016-02-01) uttryckt att aktuellt område vid Långåker har höga kvaliteter för boende samtidigt som höga natur- och landskapsvärden kan komma att äventyras. Förvaltningen är positiv till utveckling av bostäder, men anser att en fördjupad naturinventering och bedömning behöver tas fram innan slutlig ställning tas till om området helt eller delvis kan bebyggas

Figur 1. Ringen visar ungefärlig placering av det inventerade området.

Kända värden

De underlag som studerats i förarbetet till föreliggande rapport inkluderar observationer från områdesskydd enligt miljöbalken, våtmarksinventeringen, riksintresse för naturvärden, Jordbruksverkets ängs- och betesinventering, Länsstyrelsens skyddsvärda träd, lövskogsinventering och skogliga värdetrakter samt Skogsstyrelsens naturvårdsavtal, naturvärdesobjekt, sumpskogsinventering och nyckelbiotopsinventering.

Inventeringsområdet och dess omedelbara närhet berörs direkt av ett objekt i lövskogsinventeringen, bestånd 30. Bestånd 30 beskrivs som en kulle som i väster gränsar till jordbruksmark. Låga östvända lodytor finns i öster. Området är bevuxet med klen ung ek, men medelgrova ekar finns i öster. Inslag finns även av björk, gran och klen alm. Sparsamt finns lågor, torrakor och boträd. Buskskiktet är delvis tätt, bestående av en, rönn, brakved och kaprifol. Fältskiktet är av kruståteltyp, men i öster övergår det till lågörttyp. Området fick klassen 3 i lövskogsinventeringen, vilket innebär att här finns visst naturvärde, men att skogsvårdslagens skydd för ädellövskog är ett tillräckligt skydd.

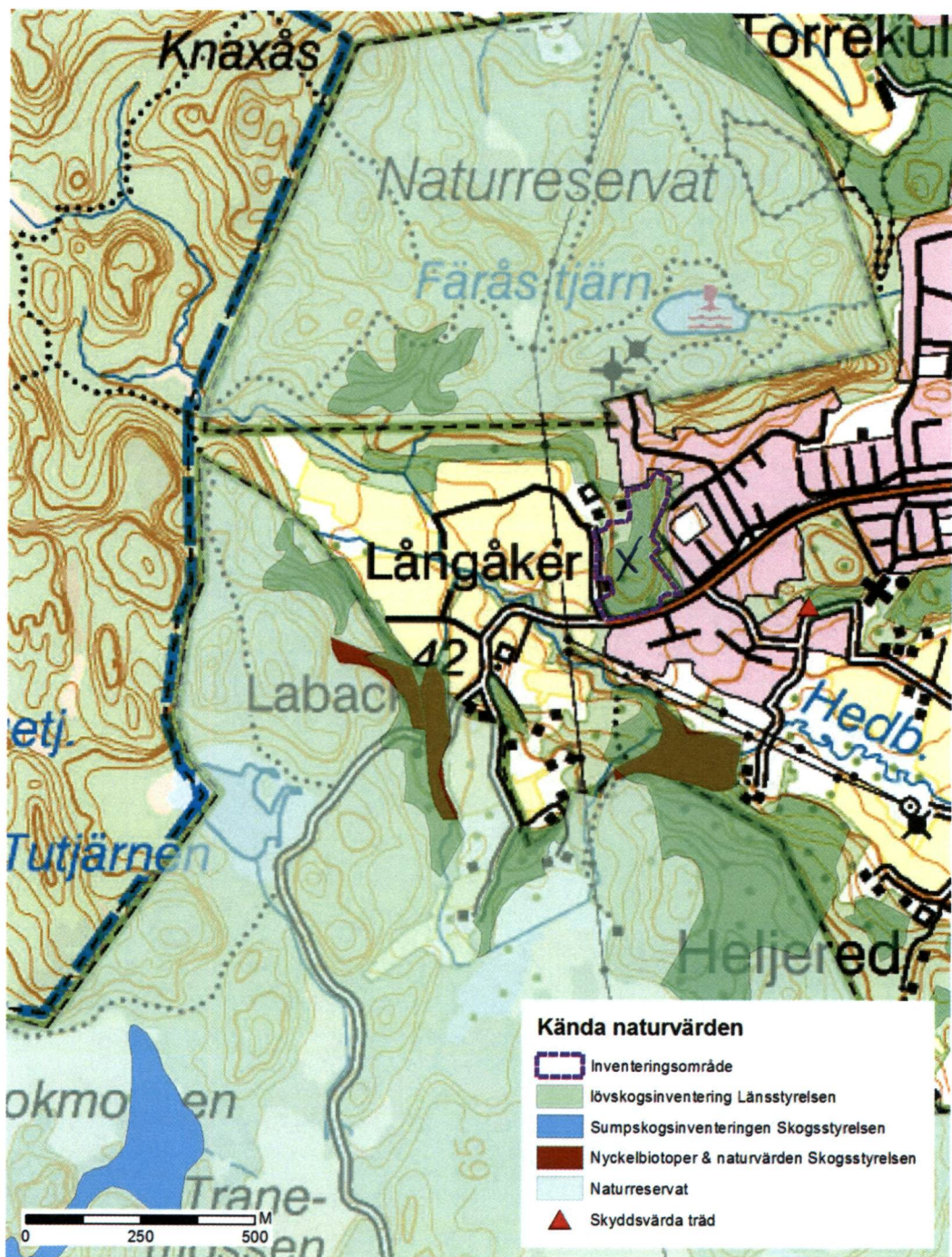
I Mölndals naturvårdsplan från 1998 är objekt 56c (V Hallen) i stort sett identiskt med det aktuella inventeringsområdet. Objektet har klass 3 (Ganska högt naturvärde) och beskrivs endast som "ekskog".

I senaste versionen av Mölndals naturvårdsplan utgör det aktuella området den sydöstra delen av objekt 89 (Ekskog och beteshagar vid Långåker), som har naturvärdesklass 1b – Högt naturvärde och beskrivs på följande sätt: Främst ekskog, ställvis med grova träd och öppnare, måttligt till väl hävdad betesmark med viss gödselpåverkan. Inslag av grov alm och land samt triviallövskog. Sparsamt med död ved. Inslag av lodytor. I naturvårdsplanen nämns naturvårdsarter från objektet; rostticka, åkerkål (NT), fläcklungört (NT), jungfru marie nycklar, knägräs och stagg. Eftersom objekt 89 täcker ett större område än enbart inventeringsområdet är det oklart vilka element, strukturer och arter som är påträffade inom inventeringsområdet.

Inventeringsområdet är beläget i landskap med varierande naturtyper och markanvändning. Närområdet utgörs av bebyggelse, öppen jordbruksmark och partier med lövskog. Några hundra meter åt norr och söder utbreder sig mer sammanhängande naturområden som bl a består av blandskogar, öppna hällmarker och våtmarker. Stora delar av dessa naturområden ingår i naturreservatet/Natura 2000-området Sandsjöbacka, se figur 2.

Naturområdet Sandsjöbacka utgör en viktig del i Slottsskogen-Sandsjöbacka-kilen. Inventeringsområdet är beläget i den östra kanten av den aktuella kilen, och bedöms inte ha någon betydande funktion för den storskaliga gröna infrastrukturen inom Slottsskogen-Sandsjöbacka-kilen.

Utdrag från Artportalen under perioden 1986-2016 visar att det från inventeringsområdet finns fynd av fågelarterna kaja, koltrast, skata, björktrast, ringtrast, varfågel och raphöna. Av dessa är raphöna upptagen på den svenska rödlistan som nära hotad (NT). Samtliga fynd från området är gjorda utanför häckningstid, vilket tyder på att arter som ringtrast, varfågel och raphöna endast tillfälligt förekommer i området. Om utdraget från Artportalen utökas till att omfatta cirka 500 m från inventeringsområdet tillkommer en rad fågelarter, och bland dessa rödlistade arter som spillkråka, gröngöling, duvhök, kungsfågel, sävsparv, fjällvråk, storspov, blå kärnhök, tornseglare, gulspurv och stare. Även bland kärlväxter återfinns några rödlistade arter; fläcklungört, åkerkål och etternässla. De rödlistade kärlväxterna är påträffade på traktorväg eller jordhög. Det kan även nämnas att runt Hedbäcken, som rinner drygt 100 m söder om inventeringsområdet, finns en rad signalarter som trivs i fuktiga raviner, exempelvis strutbräken, bäckbräsma, trubbfjädermossa och porellor.

Figur 2. Inventeringsområdet är beläget på gränsen mellan det urbana Kålleröd och jordbruksmarken i dalgången runt Hedbäcken. Kartan visar kända värden inom inventeringsområdet samt i omgivande landskap. Kommunens naturvårdsplan visas inte i kartbilden.

Metodik

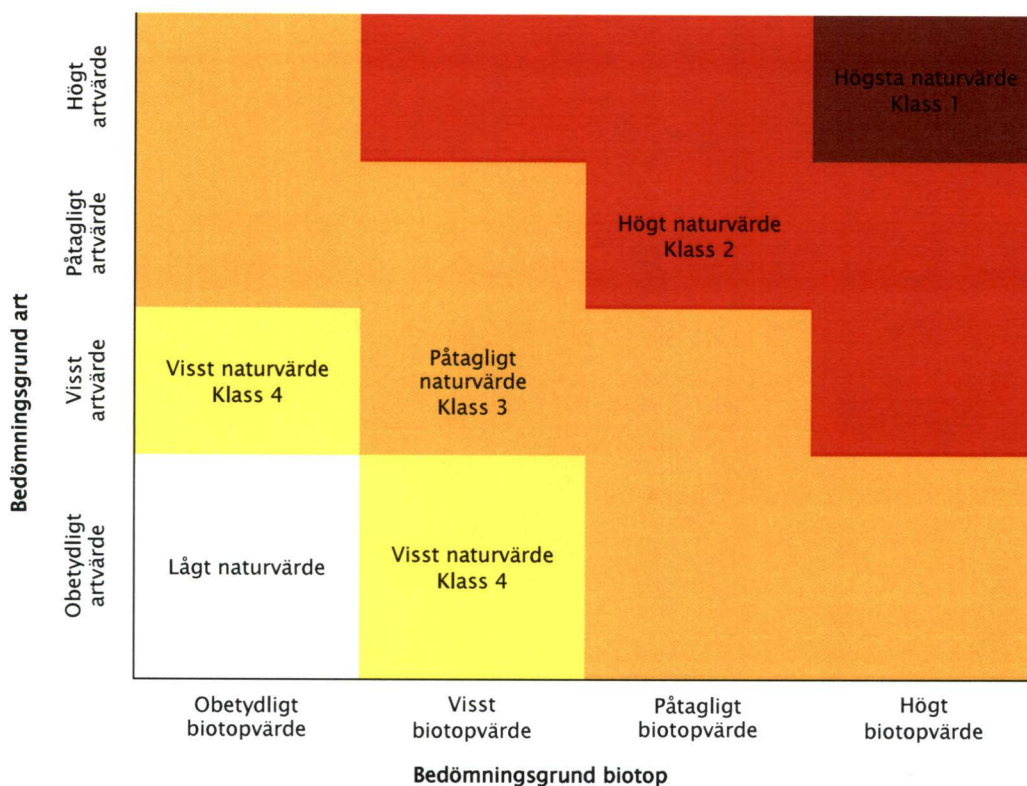
Inventeringsområdet utgörs av det planerade bostadsområdet samt även av den omkringliggande lövskogen som är belägen både på fastigheten där byggnationen planeras och på angränsande fastighet åt öster som enligt uppgift ägs av Mölndals stad, se figur 4. Inventeringsområdets sammanlagda areal är 3,3 hektar.

Fältinventering utfördes 18 februari 2016. Vid inventeringstillfället var marken delvis täckt av ett tunt snölager. Februari är inte någon optimal månad för att utföra naturvärdesinventering, särskilt inte när det gäller att identifiera kärlväxter. För artgrupper som mossor och lavar bedömdes dock inte tidpunkten för utförd inventering utgöra något betydande problem. Sammantaget bedöms emellertid inte tidpunkten för den genomförda inventeringen ha påverkat resultatet i någon avgörande omfattning.

Metodiken följer svensk standard för naturvärdesinventering, NVI (SS 199000:2014). Denna NVI är utförd på fältnivå med detaljeringsgrad *detaljerad*, vilket innebär att minsta obligatoriska karteringsenhet är en yta av 10m² eller mer, eller ett linjeformat objekt med en längd av 10 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer.

Föreliggande inventering innefattar även följande tillägg enligt NVI 4:5:

- 4.5.5 Detaljerad redovisning av artförekomst

Figur 3. Bedömningsgrunderna art och biotop ligger till grund för naturvärdesklassning enligt SS 199000:2014.

Syftet med en naturvärdesinventering (NVI) är att inom ett avgränsat inventeringsområde identifiera och dokumentera områden som är av positiv betydelse för biologisk mångfald. Områdena avgränsas som naturvärdesobjekt och bedöms med avseende på naturvärde enligt en tregradig skala; 1. *högsta naturvärde*, 2. *högt naturvärde* och 3. *påtagligt naturvärde* (en fjärde klass, *visst naturvärde* kan ibland användas som ett tillägg). Ett naturvärdesobjekt ska domineras av en naturtyp och tilldelas en gemensam naturvärdesklass. En sammanvägning av förekomsten av arter och förekomsten av värdefulla biotoper leder till en viss naturvärdesklass enligt en fastställd matris (figur 3). Artvärdet omfattar en bedömning av förekomst av naturvärdsarter (typiska arter, signalarter och ansvarsarter), hotade arter, rödlistade arter och relativ artrikedom. De artvärdesaspekter som ger högst värde används för vidare bedömning enligt matrisen.

Biotopvärdet avgörs genom en samlad bedömning av olika kvalitetsfaktorer samt sällsynthet och hot. Biotopkvaliteter kan exempelvis vara förekomst av störningsregimer, strukturer, element eller nyckelarter. Biotopens sällsynthet bedöms i ett regionalt, nationellt

samt internationellt perspektiv och är kopplad till biotopens bevarandestatus. De biotopvärdesaspekter som ger högst värde används för vidare bedömning enligt matrisen i figur 3.

Fältinventering

Vid fältinventeringen användes handdator av modellen Getac PS236/PS336, tillsammans med extern GPS av modellen Qstarz BT-Q1000XT. Inventerade objekt digitaliserades i fält med ArcPad 10.2 och justeringar av de digitaliserade objekten gjordes därefter i ArcMap 10.2. Digitalt kartunderlag vid fältinventeringen utgjordes av Terrängkartan och ortofoto.

Resultat

Hela inventeringsområdet klassades som ett naturvärdesobjekt med *påtagligt naturvärde*, klass 3. Bedömningen grundar sig i att området har ett *visst artvärde* och ett *visst biotopvärde*.

Nära inventeringsområdets östra gräns går en östvärd brant, som innehåller lodytor, äldre ädellövträd och hassel. Denna del av inventeringsområdet är mest värdefull ur naturvärdessynpunkt.

Biotopvärde

Områdets biotopvärde är i första hand koncentrerat till den brant som löper längs den östra kanten av inventeringsområdet. I branten finns lodytor i form av stora block och mindre klippavsatser. Här finns även områdets grävsta och äldsta träd samt det enda hålträd som observerades. Trädsnittet domineras av ek och i busksnittet finns bitvis rikligt med hassel. Andra förekommande trädslag är lind, lönn och björk.

Andra partier i inventeringsområdet med visst biotopvärde är den sydvända sluttningen mot områdets södra gräns. Här finns senvuxen ekskog med äldre, kläna ekar som ställvis har utvecklade kronor. Biotopvärde finns även i inventeringsområdet nordvästligaste del i form av enstaka ekar med utvecklade kronor, dock är dess träd inte särskilt gamla. Den nordvästra delen är belägen i anslutning till bebyggelsen i Långåker och skötselns är parkliknande, vilket har gynnat utvecklingen av ekarnas kronor.

Artvärde

Registrerade naturvårdsarter vid inventeringstillfället utgörs av mossorna västlig hakmossa och krusig ulota samt laven rostfläck, se figur 4 och tabell 1. Nämnda arter är signalarter som dock är relativt vanliga i västra Sverige och har därför ett lågt signalvärde i denna del av landet. I inventeringsområdet är dessa signalarter koncentrerade till den östra branten eftersom det här finns substrat i form av beskuggade block, hassel och äldre ekar, Dessa substrat saknas i det övriga inventeringsområdet. I den östra branten växer även gammelgranslav på de två ekar där rostfläck påträffades.

I övriga delar av inventeringsområdet har det inte påträffats några naturvårdsarter eller särskilt intressanta arter, som exempelvis exklusiva hävdgynnade arter. I Artportalen finns inte några fynd av naturvårdsarter som tydligt kan knytas till inventeringsområdet.

Tabell 1. Översikt över noterade naturvårdsarter inom inventeringsområdet. Koordinaterna är angivna i SWEREF99 TM.

ID	Art	Förekomst	Status	Koordinater
1	Västlig hakmossa	Flera block i brant	Signalart, lågt signalvärde	322284, 6388797
2	Rostfläck	På minst 2 ekar	Signalart, lågt signal värde	322290, 6388780
3	Krusig ulota	På hassel i brant	Signalart, lågt signalvärde	322295, 6388774
4	Västlig hakmossa	Flera block i brant	Signalart, lågt signalvärde	322297, 6388768

Allmän beskrivning

Inventeringsområdet utgörs av en ekdominerad höjd som har en nord-sydlig sträckning. Det finns två granbestånd som består av planterade träd med en ålder av cirka 70 år. Inventeringsområdets äldsta träd utgörs av ek eller möjligtvis någon av de enstaka tallar som förekommer i den nordligaste delen, vilka kan ha en ålder av omkring 150 år. Den dominerande trädåldern ligger dock i spannet 50-100 år. Stora delar av ekbeståndet i inventeringsområdets centrala del utgörs av rakstammiga ekar med relativt likartad ålder. Det är möjligt att detta ekbestånd vuxit till sig i samband med att hävden försvann från området, vilket enligt markägaren troligen skedde under slutet av 60-talet. Utöver tidigare nämnda trädslag förekommer även asp och rönn samt i buskskiktet en, fläder, hägg, häggmispel och kaprifol. Död ved förekommer spritt i området, framförallt i form av klen ved.

På de högsta partierna i inventeringsområdets centrala delar finns några små gläntor där berget går i dagen. I gläntorna växer arter som ljung, fårsvingel, gökört och kärleksört. Övriga delar har ett fältskikt bestående av arter som hallon, hundäxing, vecketåg, blåbär, harsyra, örnbräken, stensöta, vårfryle, tuvtåtel, kruståtel samt utbredda mattor av björnmossa. I Inventeringsområdets centrala södra del finns spår efter en sentida brand.

Slutsats och rekommendationer

Inventering samt sammanställning av tidigare kända värden visar att inventeringsområdet inte hyser några högre naturvärden. Dock utgör området ett naturvärdesobjekt med påtagliga naturvärden, vilka är knutna till ädellövskog och en brant med lodytor.

Vid ett genomförande av den planerade byggnationen är det önskvärt ur naturvårdessynpunkt att de delområden med högst biotopvärden och artvärden bevaras intakta. Detta innebär i första hand att den östvända brant som löper längs inventeringsområdets östra gräns bevaras. Helst bör även träd- och buskskikt direkt ovanför branten behållas, eftersom denna vegetation har betydelse för att fuktigheten bibehålls i branten. Det är även positivt om den sydvända sluttningen med senvuxna ekar i södra delen av inventeringsområdet kan sparas, liksom de vidkroniga ekarna i inventeringsområdets nordvästra del.

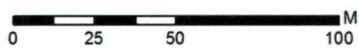
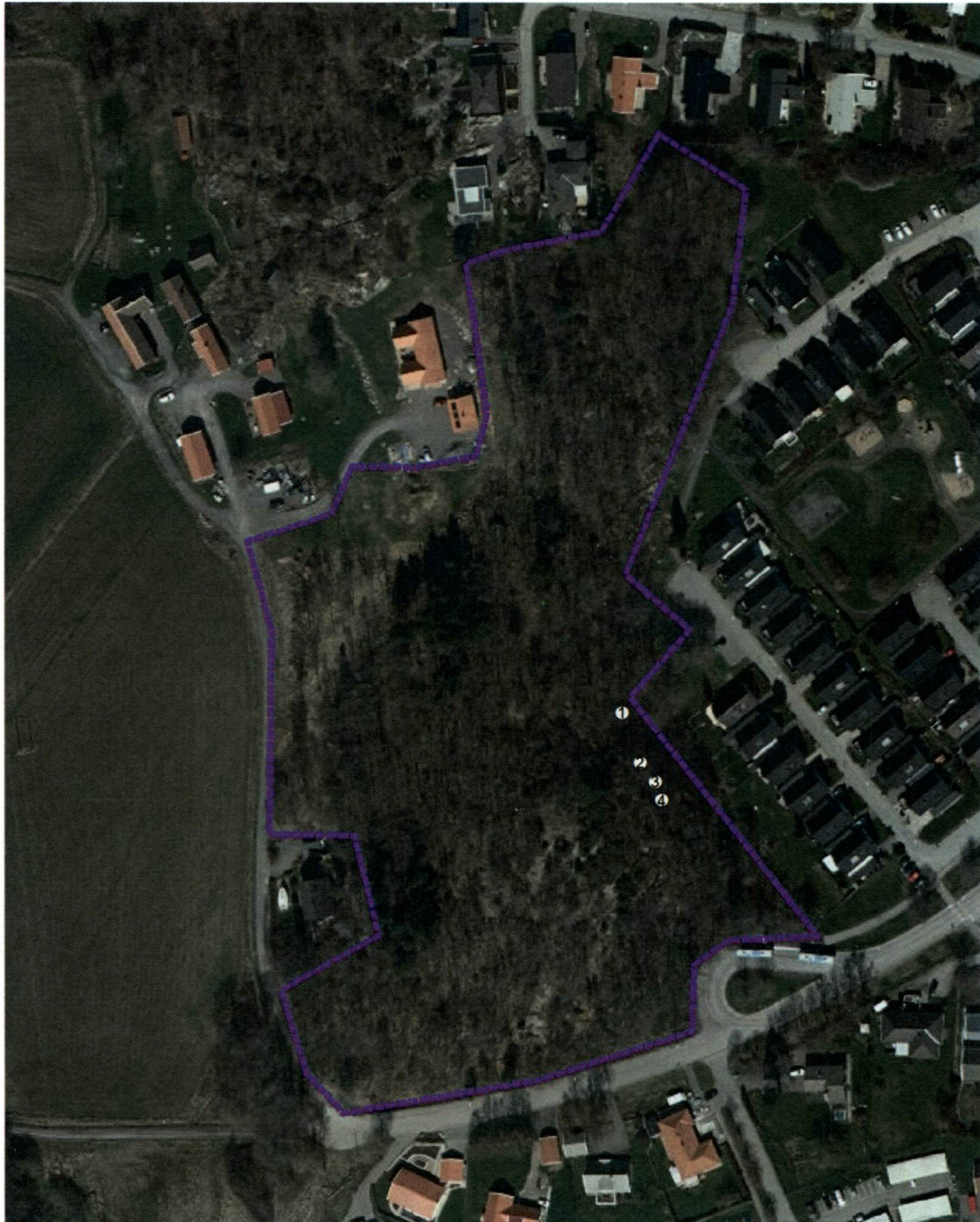
Om föreslagna delområden kan bevaras kommer det fortfarande att finnas ett skogligt stråk som går i nord-sydlig riktning genom inventeringsområdet, som kan utgöra en grön

infrastruktur för vissa organismer. Vilken generell påverkan som den föreslagna byggnationen har på landskapsekologisk nivå är dock svårt att avgöra.

För att höja naturvärdet i sparade delområden samt även gynna rörelsen för organismer genom inventeringsområdet, och därmed motverka fragmentering, rekommenderas att död ved flyttas från området som är aktuellt för byggnation till delområden som bevaras. Det är även positivt om vissa av de träd som avverkas kan lämnas i nämnda delområden. Den döda veden kommer främst gynna skalbaggar, vedsvampar och mossor, men även fåglar som spillkråka och gröngöling vilka enligt Artportalen förekommer i omgivande landskap.

Inventeringsområdets centrala delar domineras av tät relativt likåldrig ekskog med avsaknad av äldre träd. Naturvärdet i denna del är lägre än i övriga delar av inventeringsområdet. Det planerade bostadsområdet kommer i första hand att beröra dessa delar av inventeringsområdet.

 Inventeringsområde

 Artfynd

Figur 4. Den lila streckade linjen markerar inventeringsområdet som i sin helhet har klassats som ett naturvärdesobjekt med påtagligt värde, klass 3. Fyra punkter med artfynd har registrerats i den östra delen av inventeringsområdet, se tabell 1.

Referenser

Litteratur

- Ehrencrona, D. 1989. *Inventering av ädellövskog – Mölndals kommun*. Naturinventeringar i O-län (1989:2). Länsstyrelsens offset 1990
- Gärdenfors, U. (red.) 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010 – The 2010 Red List of Swedish Species*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala
- Länsstyrelsen Västra Götaland. 2003. *Den tätortsnära naturen i Göteborgsregionen*. Länsstyrelsen Västra Götaland. Rapport 2003:53
- Mölndals kommun. 1998. *Naturvårdsplan – juni 1998*. Miljö- och hälsoskyddskontoret
- Mölndals stad. 2013. *Naturvårdsplan för Mölndals stad. Del. 2 Natur och naturvård*. Remisshandling 2013-09-16
- Nitare, J. (red.) 2010. *Signalarter Indikatorer på skyddsvärd skog*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping
- Påhlsson, L (red.) 1998. *Vegetationstyper i Norden*. TemaNord 1998:510. Nordisk Ministerråd, Köpenhamn
- Swedish Standards Institute, SIS. 2014a. *Svensk standard SS 199000:2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning*. SIS Förlag AB, Stockholm
- Swedish Standards Institute, SIS. 2014b. *Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000*. SIS Förlag AB, Stockholm

Datakällor

- Artportalen och Obsdatabasen*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. <http://www.artportalen.se>
- Länsstyrelsernas GIS-tjänster*. <http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/gis/>
- Miljödataportalen*. Naturvårdsverket, Stockholm. <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>
- Skogsdataportalen*. Skogsstyrelsen, Jönköping. <http://www.skogsdataportalen.skogsstyrelsen.se>